

Qualitative Study of Online Betting Phenomenon*

Ahmad Naderi¹

1. Department of Anthropology, Faculty of Social Science, University of Tehran, anaderi@ut.ac.ir.

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 18 July 2022;

Received in revised form: 26
September 2022;

Accepted: 15 October 2022;

Published online: 18 January
2023

Keywords:

Betting, Lower Classes,

Motivation, Online Betting,

Upper Floors

ABSTRACT

Introduction: The main objective of this research is to understand the importance of betting for people and the reasons that lead them to bet. To this end, we analyzed people's motivation, actions, and persistence in online betting from the perspective of those who participated in betting activities and are addicted to betting, as well as from the perspective of experts and social workers. In the theoretical part, in order to better analyze people's meaning and understanding of betting and to organize the data obtained from the field research, we used Pierre Bourdieu's theoretical perspective on field and habit and the meta-theoretical model. We used behavioral change to analyze how people become addicted to gambling.

Methods: In the method section, the research focused on in-depth interviews. In this research, we interviewed 35 people: 20 interviews with people who had experience with online betting and related addiction, 10 interviews with counselors and psychotherapists who have clients among bettors, and finally 5 interviews with social science experts. Each interview lasted between 45 and 70 minutes. Subsequently, all interviews were analyzed and categorized based on the theoretical model.

Finding: The results show large differences in motivation to gamble between the upper and lower classes. Members of the upper social classes consider gambling as a way of entertainment and thrill. People from the lower class, on the other hand, consider gambling as a way to earn money. These people want to change their poor economic situation as soon as possible, so the risk of gambling is much higher among people from the lower classes. This risk becomes even greater when a person is addicted to gambling and has no money to bet with, so they are forced to call on their family, which leads to a terrible psychological burden for them.

Conclusion: The analysis of the conducted interviews showed that the importance of betting for people varies depending on the area and social class. The motivation of people from upper and lower class to do it is different. The results of the research show that the motivation for betting in the upper social classes is mainly entertainment and pleasure. In the lower classes, the excitement caused by betting and the exploitation of the economic aspects are emphasized and become important, leading them to participate in online betting.

Cite this article: Naderi, A. (2023). Qualitative study of Online Betting phenomenon. *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 11 (4), 1023-1038.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jisr.2022.345934.1327>

* independent authorship

مطالعه کیفی پدیده شرط بندی اینترنتی*احمد نادری^۱

۱. دانشیار گروه مردم‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: anaderi@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	مقدمه: با توجه به تغییرات اجتماعی مرتبط با مدرنیزاسیون مانند پیشرفت فناوری بهداشتی، توسعه اقتصادی و پیشرفت‌های آموزشی، موقعیت سالمندان در جامعه مدرن تغییر کرده است و این تغییرات موقعیت برای سالمندان، آن‌ها را با مسائلی روبه‌رو کرده که مهم‌ترین آن حول آشنایی خالی و نحوه مواجهه آن‌ها با تنهایی است. از این‌رو پژوهش حاضر درصدد واکاوی درک و برداشت سالمندان از تنهایی و نحوه مواجهه آن‌ها با این مسئله است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۲/۲۷	روش: در این مقاله، تجربه زیسته والدین از تنهایی ناشی از آشنایی خالی با رویکردی پدیدارشناسانه بررسی می‌شود. به این منظور ۲۰ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با افراد سالمند (۹ مرد و ۱۱ زن) انجام شده است.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۷/۴	یافته‌ها: برآیند این مطالعه که از طریق تحلیل مضمون حاصل شده است، حاکی از سه مضمون اصلی (ادراک تنهایی، علل تنهایی و جبران تنهایی) و یازده خرده‌مضمون (ادراک تقدیرگرایانه، ادراک رضایتمندانه، ادراک منزجرانه، ادراک متضاد، ازدواج فرزندان و فوت همسر، فاصله مکانی، سبک‌های فرزندپروری، بازآفرینی روابط اجتماعی، ارتباط با خدا و پرداختن به برخی فعالیت‌های اجتماعی و کنشگری مبتنی بر مبادله) است.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۷/۲۳	نتیجه‌گیری: اکثر شرکت‌کنندگان این مطالعه - افراد دارای فرزندان کم یا زیاد و زنان و مردان - احساس تنهایی را تجربه کرده‌اند، اما نوع ادراک آن‌ها از تنهایی با توجه به ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی متفاوت است. همچنین تنهایی سالمندان و رفع آن نیازمند اتخاذ راهبردهای حمایتی از سوی اعضای خانواده، مراقبان سلامت و سیاست‌گذاران است.
تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱۰/۲۸	کلیدواژه‌ها: انگیزه، شرط بندی، شرط بندی آنلاین، طبقات بالا، طبقات پایین.

استناد: نادری، احمد (۱۴۰۱). مطالعه کیفی پدیده شرط بندی اینترنتی. فصلنامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ۱۱(۴): ۱۰۲۳-۱۰۲۸.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jisr.2022.345934.1327>

مقدمه

بازی از دیرباز در جوامع انسانی کارکردهای عدیده‌ای از جمله در جامعه‌پذیری، آموزش و گذران مفید اوقات فراغت داشته و در بخش‌های مختلف زندگی اجتماعی بشر مثمرتر بوده است، اما گاهی ماهیت سودمند بازی‌ها تحت تأثیر عواملی خارج از بازی دستخوش تغییر شده و بازی، جنبه‌هایی کژکارکرد به خود گرفته است. شرطبندی یکی از حالاتی است که در آن، ماهیت بازی دگرگون می‌شود و بازی را بدل به یک انحراف اجتماعی می‌کند. کاپلوا^۱ بازی را فعالیتی آزاد، غیرمولد، دارای نتیجه نامشخص، قاعده‌مند و باورساز تعریف می‌کند (کاپلوا، ۱۹۶۲). شرطبندی پدیده اجتماعی آسیب‌زایی است که در آن مزایای اقتصادی جایگزین بازی می‌شود و در واقع بازی را زیر سلطه خود می‌برد (گراسیموسکی و آسلیموسکی، ۲۰۱۸). شرطبندی، بیگانگی از بازی و جایگزینی یا اطاعت از برخی قوانین تجاری (اقتصادی و مالی) است که بازی اصلی فاقد آن است (ترایکوفسکا، گراسیموسکی، ۲۰۱۸: ۴۹۳). شرطبندی فعالیتی است که: الف) در آن دو یا چند طرف، چیزی ارزشمند را در معرض ریسک قرار می‌دهند؛ ب) به امید برنده شدن انجام می‌شود؛ ج) اینکه چه کسی برنده می‌شود و چه کسی بازنده، به نتیجه رویدادهایی بستگی دارد که برای شرکت‌کنندگان در زمان شرطبندی ناشناخته هستند (کالینز، ۲۰۱۳). این تعریف، شرایط لازم را برای شرطبندی نامیدن یک فعالیت مشخص کرده است. این تعریف می‌تواند فعالیت‌هایی را نیز دربرگیرد که افراد معمولاً آن را شرطبندی نمی‌دانند؛ بنابراین علاوه بر فعالیت‌های شرطبندی‌ای که آشکارا با قصد کسب پول انجام می‌شوند و همه آن را شرطبندی می‌دانند، فعالیت‌هایی مانند قرعه‌کشی‌ها را نیز باید شرطبندی به حساب آورد. نکته اخیر به این دلیل جالب توجه است که گاهی در محتواهای تبلیغاتی و رسانه‌های رسمی (خصوصاً صداوسیما) شاهد ترویج، تبلیغ یا عادی‌سازی ایده شرطبندی هستیم؛ از جمله در برنامه‌هایی که مخاطبان دعوت به پیش‌بینی فوتبال می‌شوند و جالب‌تر اینکه عمده سایت‌های شرطبندی بر پیش‌بینی مسابقات فوتبال متکی هستند. از نگاه دینی نیز عمل شرطبندی ماهیت بلاشکال و شرعاً حلال بازی‌ها را تغییر می‌دهد و آن‌ها را به عملی حرام تبدیل می‌کند. اینکه چرا و چگونه افراد به سمت بازی‌های شرطبندی یا در اصطلاح بازی‌های شانس که هم به لحاظ اجتماعی مخرب هستند و هم از نظر دینی نهی شده‌اند رو می‌آورند، همواره موضوع جالب توجهی برای دانشمندان علوم اجتماعی بوده است.

گرچه شرطبندی از دیرباز در جوامع انسانی وجود داشته است، در دهه‌های اخیر با جهان‌گیری شبکه اینترنت و رونق شبکه‌های اجتماعی مجازی، فعالیت‌های شرطبندی بستر جدیدی برای ادامه حیات و توسعه خود پیدا کرده‌اند. شرطبندی در این بستر جدید با سرعتی فزاینده و البته اشکالی متنوع‌تر از سابق، دنبال و ترویج می‌شود. افزایش دسترسی به اینترنت موجب گسترش شرطبندی در بستر آن شده است. فناوری‌های ارتباطی جدید این امکان را ایجاد کرده است که فعالیت‌های شرطبندی در هر زمان و مکانی در دسترس افراد و امکان انجام آن به سادگی میسر باشد. گریفیث استدلال کرده است که بسیاری از کاربران معتاد به اینترنت نیستند، بلکه به طور افراطی از اینترنت به عنوان وسیله‌ای برای ایجاد اعتیادهای دیگر استفاده می‌کنند (گریفیث و وود، ۲۰۰۰). شرطبندی، به عنوان شکلی از اعتیاد، زمانی رخ می‌دهد که فرد به طور مداوم و پیوسته وظایف و تعهدات اولیه و مهم خود را به خانواده، کارفرما و جامعه به خاطر شرطبندی نادیده می‌گیرد (بلوخ، ۱۹۵۱). سایت‌های شرطبندی در جامعه ایرانی طرفداران زیادی پیدا کرده‌اند. براساس اطلاعات غیررسمی، بیش از ۳۰۰ سایت شرطبندی برای پوشش گروه هدف جامعه ایران تأسیس شده است و از آنجا که قوانین ایران اجازه فعالیت این سایت‌های شرطبندی را نمی‌دهد، دامنه بیشتر این سایت‌ها در کشورهایی مانند ترکیه و ارمنستان ثبت شده‌اند. این شرکت‌ها برای فرار از مقابله دولت ایران، دامنه سایت را تغییر می‌دهند و با فروش ساب‌دامین و پنل کاربری به سلب‌بیتی‌ها تلاش

می‌کنند تا فعالیت خود را گسترش دهند. با وجود شناسایی بیش از ۱۱ هزار دامنه در طول چهار سال گذشته، تخمین زده می‌شود که گردش مالی سالانه این سایت‌ها، بین ۹ تا ۱۵ هزار میلیارد تومان باشد. براساس گزارشی که خبرگزاری مهر منتشر کرده است، بیش از دو میلیون نفر از شهروندان ایران دست‌کم یک بار از طریق این سایت‌ها دست به شرط‌بندی زده‌اند. به نظر می‌رسد افزایش ضریب نفوذ اینترنت، افزایش کاربران فضای مجازی در ایران، نوسانات اقتصادی و افزایش روزمرگی در فضای اجتماعی جامعه ایران از جمله عواملی است که افراد را به انجام شرط‌بندی سوق می‌دهد. از آنجا که بازی‌ها پدیدارهایی اجتماعی هستند و شرط‌بندی نیز یک نوع بازی (البته بازی شانس که انحراف از ذات بازی است) محسوب می‌شود، چرایی و چگونگی گرایش فزاینده افراد به فعالیت‌های شرط‌بندی نیز باید در بطن جامعه مورد کاوش قرار گیرد. در همین راستا سوال اصلی پژوهش این است که چه عواملی افراد را به تجربه شرط‌بندی وامی‌دارد و اعتیاد به شرط‌بندی چگونه رخ می‌دهد؟

پیشینه پژوهش

سلطان حسینی، سلیمی و طیبی (۱۳۹۸) در «بررسی عوامل مشارکت افراد در شرط‌بندی‌های ورزشی (مطالعه موردی: ورزش فوتبال)» به این نتیجه رسیدند که حرص و طمع و هیجان به دست‌آمده حین بازی از جمله عوامل مشارکت افراد در چنین شرط‌بندی‌هایی است. فاطمی‌نیا، پروین، درویشی‌فرد (۱۳۹۹) در تحقیقی با موضوع «گونه‌شناسی شرط‌بندی و آسیب‌های اجتماعی آن در شهر تهران (مورد مطالعه: محله هرندی)» به این نتیجه رسیدند که در محله هرندی تهران، شرط‌بندی برای فرار از مشکلات انجام می‌شود. بسیاری از افرادی که در پژوهش مذکور شرکت کردند گفتند که هر موقع در شغل، خانواده یا محیط اجتماعی خود با مشکل مواجه می‌شوند به شرط‌بندی پناه می‌برند. به دلیل اینکه شرط‌بند آماتور همیشه بازنده است، فرد با راهبرد دوم یعنی «شرط‌بندی راه‌حلی برای مشکلات» وارد بازی شرط‌بندی می‌شود.

حمیدی‌زاده و حمیدی (۱۴۰۰) در «مطالعه پدیدارشناختی تجربه زیسته کاربران اینترنتی از سایت‌های شرط‌بندی؛ مطالعه موردی: کاربران سایت وان ایکس‌بت» با ۲۰ کاربر مصاحبه عمیق انجام دادند و با تحلیل مصاحبه‌ها، به یک مضمون مرکزی (استحاله درآمد حلال)، دو مضمون بنیادین (کسب استقلال مالی و فرار از روزمرگی) و دو مضمون پسینی (وابستگی شدید و روش‌یابی) به دست آوردند که از ۱۹ مضمون اصلی انتزاع شد. مضمون اصلی پژوهش استحاله درآمد حلال است که فهم کاربران و توجیحات ذهنی کاربران از پول حاصل از شرط‌بندی را نشان می‌دهد. از بین کاربرانی که مصاحبه شدند، فقط برای دو نفر که شغل ثابت داشتند، شرط‌بندی جنبه سرگرمی داشته و برای بقیه کاربران، کورسوی امیدی برای رسیدن به استقلال مالی بوده است. هینگ و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان «آیا تبلیغات و ترویج برای شرط‌بندی آنلاین باعث افزایش انجام شرط‌بندی می‌شود» نشان می‌دهند که فعالیت‌های تبلیغاتی شرط‌بندی اینترنتی سبب افزایش کلی این فعالیت در میان زیرگروه‌های شرط‌بندان می‌شود.

فرانسیس و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «انگیزه‌های شرط‌بندی: استفاده از پرسشنامه دلایل شرط‌بندی در یک نظرسنجی درمورد جمعیت استرالیا» از ۲۷۹۶ نفر نظرسنجی کردند و به این نتیجه رسیدند که پنج دلیل اصلی شرکت افراد در شرط‌بندی، سرگرمی (۶۲ درصد)، شانس برنده شدن پول کلان (۵۲ درصد)، ارتباط با دوستان و خانواده (۴۸ درصد)، اجتماعی بودن (۴۰ درصد) و هیجان (۳۸ درصد) است.

روش‌شناسی پژوهش

میدان تحقیق، ما را به سوی روش کیفی به منظور درک بهتر زبان روایت‌ها، توصیف عمیق و فریه از میدان، وقایع و افراد هدایت کرد. این پژوهش از نظر ماهیت اکتشافی و از نوع کاربردی است. روش نمونه‌گیری، هدفمند است و داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته احصا شده‌اند. سؤالات مصاحبه‌ها به دو گروه سؤالات اصلی و فرعی تقسیم شدند. پاسخ به سؤالات اصلی موجبات بسط و توضیح پدیده شرطبندی را فراهم کرده و پاسخ به سؤالات فرعی سبب جمع‌آوری اطلاعات عمیق‌تر و تکمیلی همراه با بیشترین جزئیات شده است. شناسایی افراد مورد مصاحبه از طریق مراجعه به روان‌درمانگران در حوزه شرطبندی فراهم آمد و پیش از انجام مصاحبه زمان زیاد و رفت‌وآمدهای بسیاری به منظور دستیابی به همدلی با مصاحبه‌شوندگان انجام گرفت. شایان ذکر است کلیه مصاحبه‌شوندگان در گروه افرادی که دست به شرطبندی زده و به شرطبندی اعتیاد پیدا کرده‌اند، از این موضوع که در حال کمک به گردآوری داده‌هایی برای انجام یک پژوهش علمی هستند آگاه بودند و درخصوص پنهان‌ماندن نام فامیل و اعتبار آن‌ها توافق لازم به عمل آمد. هریک از مصاحبه‌ها بین ۴۵ تا ۷۰ دقیقه زمان برد و در این میان ۴ مصاحبه به دلیل عدم تمایل افراد به ادامه مصاحبه یا در اختیار دادن پاسخ به سؤالات فرعی از نمونه حذف شدند. صحت پاسخ‌دهی سایر افراد در تحلیل داده‌ها نیز از طریق مصاحبه با روان‌درمانگران تأیید شد. درنهایت پس از پیاده‌سازی مصاحبه‌ها و بازخوانی چندین باره آن‌ها برای اطمینان از کدگذاری پاراگراف‌های بیان شده و مقوله‌بندی کدها، نظر صاحب‌نظران برای اطمینان از صحت مفاهیم، خرده‌مقوله‌ها و مقوله‌های اصلی احصاشده از پژوهش نیز گردآوری و سپس به ادبیات نظری پژوهش مراجعه کردیم تا شباهت‌ها و تفاوت‌ها شناسایی و درستی مقوله‌ها با پشتوانه نظری مورد اطمینان حاصل شود و در بخش یافته‌ها بتوان از امتزاج یافته‌های میدانی و نظری به نتایج قابل‌تکا دست یافت؛ بنابراین، به‌طورکلی در این پژوهش ۳۵ مصاحبه انجام گرفت: ۲۰ مصاحبه با افرادی که تجربه انجام شرطبندی و اعتیاد به آن را داشتند و ۱۰ مصاحبه با روان‌درمانگران و مددکاران اجتماعی که مراجعانی دارای اعتیاد به شرطبندی داشتند. علاوه بر نکات تخصصی‌ای که روان‌درمانگران بیان کردند، بسیاری از این آنان روایت‌کننده افراد مراجعه‌کننده بودند و از آن طریق هم اطلاعاتی درمورد دلایل و اهداف افراد از انجام شرطبندی و البته سرنوشت آن‌ها به دست آمد. پنج مصاحبه نیز با متخصصان و استادان علوم اجتماعی که تحلیل‌هایی درباره شرطبندی دارند انجام شد تا از دیدگاه‌های تخصصی آنان نیز در تحلیل موضوع پژوهش استفاده کنیم. معیارهای زیر برای انجام ۲۰ مصاحبه اول مدنظر بود: تنوع در انتخاب مصاحبه‌شوندگان، مدت انجام شرطبندی (حداقل سه سال)، میزان اعتیاد به شرطبندی (حداقل چهار روز در هفته) و انجام شرطبندی اینترنتی.

ملاحظات نظری

احتمال یا شانس موفقیت، مبنای اساسی انواع شرطبندی است و در جوامعی که موقعیت اجتماعی تا حد زیادی به استانداردهای مالی رقابتی بستگی دارد، عنصر شانس تقویت می‌شود (بلوخ، ۱۹۵۱). دوریکس (۱۹۴۹) می‌گوید ارزش‌هایی که در شرطبندی مورد استفاده قرار می‌گیرند، به لحاظ کارکردی مربوط به سیستم اقتصادی قانونی هستند و از آنجا که این ارزش‌ها را نمی‌توان به صورت مشروع دنبال کرد، در شرطبندی که واجد ارزش‌هایی مشابه اما در زمینه‌ای متمایز است، می‌تواند دنبال شوند. اما به‌زعم برخی دیگر از اندیشمندان، شرطبندی گریزی از روزمرگی و خسته‌کنندگی زندگی مدرن است. شرطبندی، روزمرگی را از بین می‌برد و از این‌رو لذت‌بخش است. چیزی که در شرطبندی برای سرگرمی مهم است، مقدار پولی نیست که فرد برنده می‌شود، بلکه مقدار پولی است که ممکن است از دست بدهد. این باخت، هزینه‌ای است که برای داشتن لحظات خوب پرداخت می‌شود (کینگما، ۲۰۰۹). شرطبندی، یک

فعالیت ریسک‌آمیز است و آن‌طور که گیدنز عنوان می‌کند، برخی جنبه‌ها یا انواع ریسک ممکن است به‌خودی‌خود ارزشمند باشند، مانند رانندگی با سرعت زیاد. سیگار کشیدن در مواجهه با خطرات شناخته‌شده آن برای سلامتی می‌تواند نشان‌دهنده شجاعتی باشد که به فرد از نظر روانی پاداش می‌دهد (گیدنز، ۱۹۹۱). داونز و همکارانش (۲۰۱۴) دریافتند که مردان طبقه متوسط در مشاغل کم‌خطر تمایل به استفاده از شرط‌بندی به‌عنوان یک جایگزین کنشی دارند؛ درحالی‌که مردان در مشاغل پرخطر و طبقه کارگر در جست‌وجوی یک جایگزین، دست به شرط‌بندی نمی‌زنند؛ چرا که کنش‌های مخاطره‌انگیز زیادی در مشاغل خود دارند. این نظریه، احتمال شرط‌بندی طبقه متوسط را برحسب نظریه تغییر مکان که بر نظم زندگی روزمره به‌عنوان عامل تعیین‌کننده شرط‌بندی تأکید دارد، توضیح می‌دهد.

بورديو برای تحلیل اجتماعی، مفهوم میدان را مطرح می‌کند که متشکل از سرمایه‌های مختلف است. علاوه‌براین وی مفهوم عادت‌واره را که مبنای کنش است، ابداع می‌کند. از نظر بورديو، جامعه عرصه میدان‌های مختلف و تقریباً مستقل است که در آن، میدان‌ها بسته به نوع سرمایه غالبشان از هم متمایز می‌شوند. هر میدان متشکل از عاملانی است که در شرایط وجودی همگون و مشابهی جای دارند که شرطی‌شدن‌های مشابهی، به آن‌ها تحمیل می‌شود و نظام‌های طبع و قریحه مشابهی به بار می‌آید که می‌تواند کنش مشابهی ایجاد کند (بورديو، ۱۳۹۵: ۱۵۲). به‌زعم بورديو، افراد داری موقعیت ساختاری یا طبقاتی مشترک، تجربه‌های مشابه و تکرارشونده‌ای دارند و منش مشترکی ایجاد می‌کنند که این منش به‌نوبه خود به اعمال اجتماعی آنان ساختار می‌بخشد. در این میان، دستورالعمل‌هایی تنظیم می‌شود و اعمال کنشگران را محدود می‌کند اما، اجازه نوآوری فردی را هم می‌دهد. عادت‌واره‌ها میان آنچه خوب است و آنچه بد است، آنچه ممتاز است، آنچه معمولی است و... تفاوت می‌گذارد (لچت، ۱۳۹۲: ۸۲). مزیت اعمال این دیدگاه بر پژوهش شرط‌بندی، توانایی آن برای درنظرگرفتن توأمان ساختار (چگونه ساختارها، کردارهای شرط‌بندی را شکل می‌دهند) و عاملیت (توانایی یک فرد برای کنش، به‌عنوان مثال، چگونه، کجا و چرا افراد شرط‌بندی می‌کنند) است. تأکید بورديو بر میدان‌های اجتماعی و عادت‌واره (ساختار) برگرفته از آن‌ها است که کنش افراد (سطح خرد) را جهت‌دهی می‌کنند؛ عادت‌واره، انگیزه و دلیل و راهنمای کنش افراد است. مراحل اقدام به برخی کنش‌ها به‌صورت ساختاری تعیین شده‌اند؛ برای مثال فرد برای رأی‌دادن در انتخابات باید اولاً سن قانونی داشته باشد، دوم کارت شناسایی داشته باشد و سوم در حوزه انتخابیه حاضر شود. برخی کنش‌ها نیز مراحل انجام نسبتاً ثابتی دارند؛ برای مثال فارغ از نوع طبقه و عادت‌واره که ذائقه، سبک غذایی، سبک غذاخوردن و وسایل مورد نیاز آن را مشخص می‌کند، همه افراد برای غذاخوردن باید مراحل مشابهی را طی کنند. اولاً انگیزه‌ای برای غذاخوردن داشته باشند، دوم آنکه غذا را تهیه کنند یا برایشان تهیه شود و سوم عمل بلع و خوردن را انجام دهند. نکته اینکه گرچه مراحل خوردن ثابت است، میدان اجتماعی و عادت‌واره افراد در هر مرحله از آن تأثیر دارد و انگیزه خوردن، روش تهیه غذا و آداب بلع را جهت می‌دهد. شرط‌بندی هم به‌عنوان یک اقدام کنشی، مراحل انجام نسبتاً ثابتی دارد؛ هرچند که میدان اجتماعی و عادت‌واره افراد بر هر مرحله از آن اثر می‌گذارد و اثر هر مرحله را جهت می‌دهد.

دیدگاه نظری بورديو را می‌توان بر مدل فرآیندی تغییر رفتار حمل کرد و اثر میدان اجتماعی و عادت‌واره افراد (سطح کلان) بر گرویدن آن‌ها به شرط‌بندی (سطح خرد) را با درنظرگرفتن مراحل اقدام به شرط‌بندی بررسی کرد. مدل فرآیندی (TTM) تغییر رفتار عامدانه برای ارائه چارچوبی مفهومی به‌کار رفته که ابعاد کلیدی دخیل در فرآیند تغییر رفتار را شناسایی می‌کند. در این مدل، انتخاب‌های افراد هم بر عوامل اجتماعی تأثیر می‌گذارد و هم تحت تأثیر آن‌ها است و شروع و توقف یک رفتار اعتیادآور ملاحظات تصمیم‌گیری مشابهی دارد. درواقع هم فرآیند آغاز رفتارهای اعتیادآور و هم فرآیند بازبانی (اصلاح یا توقف) این رفتارها را مشخص می‌کند (دیکلمننه، ۲۰۰۳).

افراد از مرحله پیش‌تأمل^۱ (عدم تمایل به تغییر رفتار) که در آن علاقه‌مندی یا نگرانی‌های جلب‌توجه‌کننده به تغییر برانگیزنده می‌شود، به مرحله تأمل^۲ (بررسی جدی تغییر) می‌روند که در آن، تجزیه و تحلیل پاداش ریسک، تصمیم به تغییر را در پی دارد. پس، افراد به مرحله آماده‌سازی^۳ (آماده‌شدن برای تغییر) وارد می‌شوند که در آن، تعهد و برنامه‌ریزی لازمه انجام کنش^۴ (انجام رفتار واقعی) با هدف ایجاد یک الگوی جدید رفتاری است. در نهایت افراد به مرحله نگهداری^۴ (حفظ تغییر رفتار در طول زمان) می‌رسند که رفتار جدید را در سبک زندگی افراد ادغام می‌کند.

تأمل مرحله‌ای است که فرد به مزایا و معایب شرطبندی توجه می‌کند. در این مرحله فرد اطلاعاتی درمورد مزایا و معایب درگیرشدن در رفتار جدید جمع‌آوری و نگرش‌های مثبتی به شرطبندی پیدا می‌کند. رفتن به مرحله بعد مستلزم تحول یک ایده انتزاعی به یک باور است؛ برای مثال از این ایده که «شرطبندی خوب است» به این باور که «من شخصاً معتقدم شرطبندی خوب است و باید آن را انجام دهم». در مرحله آماده‌سازی، فرد شروع به یافتن راه‌هایی برای دسترسی بیشتر به فعالیت‌های شرطبندی می‌کند. اجرای واقعی یک طرح نشان‌دهنده مرحله کنش تغییر است. برنامه‌ریزی و پیگیری، افراد را از تأمل به آمادگی و در نهایت به کنش سوق می‌دهد (پروچاسکا و دیکلمنته، ۱۹۸۲). در مرحله نگهداری، الگوی رفتاری جدید، الگوی رفتاری هنجاری می‌شود که از مجموعه رفتاری فرد جدایی‌ناپذیر است. برای شرطبند پروبلماتیک، این الگو نشان‌دهنده مشارکت بیش‌ازحد در انجام شرطبندی است (درونسکی و گوپتا، ۲۰۰۴).

یافته‌های پژوهش

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که سه مرحله می‌توان برای پاسخ به سوال تحقیق از دل داده‌ها استخراج کرد:

۱. پیش‌تأمل

در مرحله پیش‌تأمل، انگیزه‌هایی در افراد ایجاد می‌شود که آن‌ها را به تأمل درمورد شرطبندی ترغیب می‌کند. این انگیزه‌ها عمدتاً به‌واسطه تبلیغات شرطبندی یا شنیده‌ها از شرطبندی، در محافل و ارتباطات نزدیک و دوستانه در افراد برانگیزنده می‌شوند. تبلیغات باید حداقل بخشی از سطح توجه را به خود جلب کند. به این منظور از خلاقیت و شوخی استفاده و از اقداماتی مثل تأیید افراد مشهور (سلبریتی‌ها) و تکرار مکرر یک پیام استفاده می‌شود. تقریباً تمام تبلیغات شرطبندی مبتنی بر این پیام صریح یا ضمنی است که بازیکن، شانس برنده‌شدن دارد، اما احتمال برنده‌شدن مقدار زیادی پول با یک شرط کوچک، بسیار کم است. از چشم‌انداز نظری، افراد تمایل دارند که احتمالات بسیار کوچک را دست‌بالا یا گاه دست‌کم بگیرند (کانمن و تورسکی، ۱۹۷۹). افراد ممکن است شانس یا ریسک یک رویداد با احتمال کم را بیش‌ازحد تخمین بزنند؛ زیرا این امر، فکرکردن به این را که چه نگرشی باید درباره این رویداد اتخاذ کنند تسهیل می‌کند. علاوه‌براین شانس برنده‌شدن، در تبلیغات، مورد اغراق و تقویت قرار گرفته و ناچیزبودن احتمال برد، نادیده انگاشته می‌شود. تبلیغات شرطبندی، افراد را تشویق می‌کند که خودشان را برنده تصور کنند. پیامدهای شگفت‌انگیز تصور برنده‌شدن، این واقعیت را که شانس آماری برنده‌شدن اندک است تحت‌الشعاع قرار می‌دهد (کینگما، ۲۰۰۹: ۱۷۷). این تبلیغات که عمدتاً در فضای مجازی (بالاخص شبکه‌های اجتماعی از جمله اینستاگرام) و به‌واسطه سلبریتی‌ها انجام می‌شود، پیامدهای خوشایند و دلپذیر

1. Contemplation
2. Preparation
3. Action
4. Maintenance

برنده شدن در شرط بندی را برجسته می کنند و به انواع مختلف نمایش و به تناوب یادآوری می کنند: از جمله نشان دادن انبوه دسته های اسکانس در دست فرد تبلیغ کننده به عنوان حاصل برنده شدن در شرط بندی، به تصویر کشیدن مبلغان شرط بندی در کنار کالاهای لوکس، ماشین های به روز و القای دستیابی به زندگی لوکس در نتیجه انجام شرط بندی در سایت های شرط بندی. چنین تبلیغاتی با استفاده از نمادهای فرهنگی اوقات فراغت، ثروت و لذت از زندگی می تواند تخیلات کسب ثروت و لذت بردن از آن را به طرق مختلف در بسیاری از افراد ایجاد و فرد را وارد وادی رؤیاهای آرزومندانه کند که در آن، فرد رؤیای پرداز چیزی را ممکن و مطلوب تصور می کند (همان: ۱۸۱). علاوه بر تبلیغات، گروه های همسالان و دوستان نیز عامل محرک انگیزه شرط بندی در افراد است. در این مورد نیز فرد با دوستان و آشنایانی صحبت می کند که یا تحت تأثیر تبلیغات، از سایت های شرط بندی صحبت و آن ها را پیشنهاد می کنند یا اینکه فرد یا افرادی را می شناسند که تجربه برد در شرط بندی را داشته اند یا خود آن ها کاربر این سایت ها بوده اند و تجربه برد و لذت شرط بندی داشته اند.

به نظر می رسد بخشی از شرط بندی مفرط، ناشی از نادیده گرفتن احتمالات باشد. افراد ماهیت شانس و ماهیت احتمالات درازمدت را درک نمی کنند. آن ها اغلب در رابطه با لاتاری ها استدلال می کنند که اگر یک بلیت بخرند، شانس ثروتمند شدن افسانه ای را خواهند داشت؛ اگر دو بلیت بخرند دو برابر شانس شامل حال آن ها می شود و اگر تمام پولی را که می توانند برای خرید پانصد بلیت لاتاری به دست بیاورند جمع کنند، شانس خیلی خیلی خوبی برای برنده شدن خواهند داشت و این بی توجهی به احتمالات، اغلب با خرافات تقویت می شود (کالینز، ۲۰۱۳).

احمد ۳۷ ساله و متأهل است و گرچه به لحاظ اقتصادی در وضع مطلوبی قرار داشته، به واسطه دوستانش وارد فعالیت های شرط بندی شده است. او می گوید: «همه چیز از یه دوره می دوستانه شروع شد. تو این دوره می دوستانم گفتن که سایت های شرط بندی فوتبال وجود داره که چنین و چنانه. اون موقع هم صرفاً از سر هیجان رفتیم ببینیم چه خبره.»

سیاوش (۴۱ ساله با مدرک کارشناسی ارشد) نیز عنوان می کند: «برادرهای من عضو سایت های شرط بندی شدن، درآمد میلیاردری هم داشتن، اما از یه جایی دیگه ادامه ندادن. اما من خیلی کم تو این سایت ها فعال بودم. دوستانم خیلی از شرط بندی تعریف می کردن. می گفتن فوق العاده ست؛ هیچ کاری نمی کنن و درآمد بالایی دارن.»

سینا (۲۵ ساله) هم می گوید: «یکی از دوستان ما وارد این سایت های شرط بندی شده بود و درآمد به نسبت خوبی داشت. یه روز من و مجید، این دوست مشترکمون رو دیدیم و اون از مزایای ورود به سایت های شرط بندی برای ما گفت. اینکه بدون هیچ زحمت خاصی می تونی به درآمد بالا برسی. مجید ترغیب شد تا توی این سایت ها عضو بشه.»

۲. تأمل، آماده سازی و اقدام

با توجه به آنچه در ادبیات نظری عنوان شد، پژوهش های انجام شده در مورد شرط بندی به شواهد و نتایج قابل اتکایی برای تحلیل طبقاتی فراوانی اعتیاد به شرط بندی دست نیافته اند. به این معنی که گرچه نظریات مختلف جامعه شناختی در مورد شرط بندی تلاش بر تبیین طبقاتی شرط بندیان داشته اند و هریک سعی کرده اند نشان دهند که گرایش یک طبقه خاص اجتماعی به شرط بندی بیشتر است، شواهد تجربی نشان می دهد اعتیاد به شرط بندی تن به تحلیل طبقاتی نخواهد داد. براساس نظر داونز، به نظر نمی رسد طبقه، پایه خوبی برای توضیح فراوانی رفتار شرط بندی باشد و اگر چیزی در تحقیقات جامعه شناختی درباره شرط بندی روشن باشد، این است که عواملی که شرط بندی را ترویج می دهند، در تمام طبقات ساختار اجتماعی حضور دارند، نه در طبقه یا موقعیتی خاص، اما نکته اینجا است که فارغ از بحث فراوانی اعتیاد به شرط بندی در طبقات مختلف، شواهد تجربی، پژوهش های انجام شده و نظریات شرط بندی

گواه بر این هستند که عوامل، انگیزه‌ها و اهدافی که افراد را به شرطبندی سوق می‌دهند و البته معنای اولیه شرطبندی برای افراد، قابلیت تحلیل طبقاتی دارند. به‌طور کلی، شرطبندی در جوامع به‌خوبی سازمان‌یافته که فشار رقابت (همراه با عدم قابلیت پیش‌بینی) زیاد است، در مقابل جایی که نظام‌مندی زندگی اقتصادی و اجتماعی شدید است، عملکرد خوبی دارد. چنین جامعه‌ای، با دادن حق «ریسک» و «استفاده از شانس»، از طریق شرطبندی یک خروجی برای بسیاری از افرادی فراهم می‌کند که با محدودیت‌های اجتماعی و فرصت‌های محدود یا فقدان فرصت مواجه هستند. این میل به استفاده از شانس با این کلیشه عمومی بیان می‌شود: «چرا که نه؟ چی رو از دست می‌دی؟» بورديو می‌گوید درونی‌سازی بازیگر از ساختار اجتماعی عینی، برای تحلیل انگیزه حیاتی است. به‌زعم او ما نمی‌توانیم برساخت اجتماعی شرطبندی را بدون ارتباط مستقیم آن با جهان زندگی‌ای که شرطبندی ارائه می‌کند، درک کنیم. آن‌طور که گافمن عنوان می‌کند، فرهنگ مدرن از دو الگوی ارزشی مختلف تشکیل شده است: مقابله محتاطانه و تدریجی و کنش (آنچه در یک زمینه دیگر، ارزش‌های پنهان، سختی، هیجان و تحقیر کارهای روزمره نامیده شده است). این سیستم‌ها تا جایی که به افراد مربوط می‌شود، می‌توانند در زندگی روزمره به‌عنوان اولویت‌های مستقیم یا انتخاب‌های مضطربانه در نظر گرفته شوند که در کنار هم دستورالعمل‌های جایگزین رفتار به‌شمار می‌آیند (کاسگریو، ۲۰۰۶: ۱۰۱).

الف) تأملات طبقات پایین درباره شرطبندی

شرطبندی برای طبقات پایین احتمالاً چیزی مشابه ابزار نوآورانه‌ای است که مرتون عنوان می‌کند افراد برای دنبال کردن اهداف مقبول اجتماعی به‌کار می‌گیرند. از آنجا که شرطبندی مبتنی بر شانس است، می‌توان آن را از نظر منطق اقتصادی، یک عمل غیرعقلانی دانست، اما فرصت‌های پیشرفت اقتصادی برای طبقات پایین محدود است یا اساساً چنین فرصت‌هایی در دسترس آن‌ها نیست. به همین لحاظ است که بورديو عنوان می‌کند در چنین شرایطی، اقتصاد معمول در جست‌وجوی خیالی تغییر آبی وضعیت، از طریق توجه طولانی و منظم به پنجره‌های بلیت‌فروشی یا میزهای کازینو تغییر می‌کند. در مقاله هستی اجتماعی، زمان، و حس وجود، بورديو (۲۰۰۰) مسئله زمانمندی را در رابطه با شرایط اقتصادی مطرح می‌کند. بهترکردن فرصت‌های زندگی نه‌تنها به یک رابطه تجربی با امور مالی، بلکه به دورزدن رابطه ممنوعه زمان، کار، دستمزد، سن و انتظارات مناسب نیاز دارد. به‌زعم بورديو، شرایط اقتصادی و فرهنگی برای نیل به چیزی که به‌عنوان رفتار اقتصادی منطقی دانسته شده، وجود دارد. تحت سطح خاصی از امنیت اقتصادی فراهم‌شده اشتغال پایدار و سطح اساسی امنیت اقتصادی و درآمد منظم که چسبیدن به زمان حال را ممکن می‌کنند، عاملان اقتصادی بسیاری از رفتارهایی را که حاکی از توجه به آینده است، نه می‌توانند تصور کنند و نه انجام دهند: رفتارهایی مانند مدیریت منابع در طول زمان، پس‌انداز، اتکا به اعتبار و کنترل سوددهی. شرایط اقتصادی و اجتماعی برای دسترسی به چیزی که رفتار اقتصادی منطقی در نظر گرفته می‌شود، وجود دارد (بورديو، ۲۰۰۰: ۷۲)؛ بنابراین زمینه بروز بی‌احتیاطی و فقدان محاسبه واقع‌گرایانه در شرطبندی، یک نظریه‌پردازی روزمره است که در آن، مسیر فرصت اقتصادی اساساً شبیه به چرخش یک چرخ رولت است و مردان شرطبند، خود را در برابر ساختار اقتصادی متداول نشان می‌دهند (کاسگریو، ۲۰۰۶: ۱۹۶). در شرطبندی، آینده در زمان حاضر حضور دارد و بورديو بحث خود را درباره موقعیت اقتصادی به‌گونه‌ای تنظیم می‌کند که شرحی جایگزین از رفتار عقلانی ارائه دهد، به‌عنوان چیزی که نیازی به انتظار پاداش ندارد. در رابطه با رفتار شرطبندی، این بدان معنی است که لزوماً نباید شرطبندی را برد و سود را افزایش داد. حس بازی که متضمن تعدیل مورد انتظار عادت‌واره با الزامات و احتمالات حک‌شده در میدان است، خود را در ظاهر یک هدف‌گیری موفق رو به آینده نشان می‌دهد (بورديو و واکوانت، ۱۹۹۲: ۴۳). به‌طور کلی، این باور که شانس همه شرکت‌کنندگان در شرطبندی برابر است، امید به پاداشی را زنده نگه می‌دارد که فرد احساس می‌کند ممکن است از طریق کانال‌های مرسوم و قابل قبول به آن دست نیابد (بلوخ، ۱۹۵۱).

محمد ۳۲ ساله با تحصیلات کارشناسی ارشد، دلیل ورودش به فضای شرطبندی را چنین شرح می‌دهد: «دانشجوی بیکاری بودم که پدر کارمندی دارد و هیچ چشم‌اندازی برای شغل آینده خودش متصور نیست. با توجه به درکی که من از وضعیت مادی خودم داشتم، می‌توانستم لاقلاً روی این پول شرطبندی کنم، بلکه زندگی‌ام متحول شود. اگر مملکت به سامانی داشتیم، من هیچ وقت وارد این کار نمی‌شدم. هرچند بیکار بودم و سربازی پیش‌رو داشتم، اما اگر می‌دانستم شغلی در آینده خواهم داشت، آن سه میلیون تومان را برای شرطبندی نمی‌گذاشتم. احساس می‌کردم تنها راه و ممر درآمد همین کار خواهد بود؛ پس روی این وقت می‌گذاشتم و مطالعه می‌کردم؛ یعنی شخص، ساختن آینده خود را در شرطبندی کردن می‌بیند؛ این دلیل خوبی است برای ادامه این ماجرا.»

علی (۲۵ ساله) نیز می‌گوید: «اگر جوانی به دنبال برگه یا شرطبندی می‌رود دلایل بیکاری و فقر است. فکر می‌کنند ره صدساله را یک شبه بروند ولی همه ما می‌دانیم شرطبندی آخر و عاقبت ندارد. اگر همین الان به من که لیسانس روان‌شناسی دارم کار با حقوق مناسب بدهند دست از شرطبندی اینترنتی برمی‌دارم.»

دکتر فریبا حاتمی (روان‌شناس و روان‌درمانگر تحلیلی) می‌گوید: «مراجعه‌کننده ۴۰ ساله‌ای داشتم که همیشه در زندگی احساس بازنده بودن داشت. به این معنا که می‌خواست به چیزی برسد و نرسیده بود و زمان نیز از دست رفته بود و باید زودتر به آن می‌رسید؛ بنابراین درگیر شرطبندی شده بود. او در ظاهر در زندگی یک روند معمولی داشت، ولی نیاز او به بیشتر داشتن برای برآورده کردن نیازهای همسر و فرزندش معطوف بود و چون در عالم واقعیت چنین قدرتی نداشت، برای رسیدن به این هدف شرطبندی را انتخاب کرده بود.»

محمدرضا جوادی یگانه، دانشیار جامعه‌شناسی دانشگاه تهران، در این باره می‌گوید: «هر اندازه چشم‌انداز برای ثروتمند شدن از طریق عادی وجود داشته باشد یا تأمین حداقل زندگی سخت‌تر باشد، مسیر به سمت راه‌های دیگر کج می‌شود. می‌توان گفت رواج شرطبندی یا رواج راه‌های غیرعادی پول‌دار شدن در جامعه‌ای رخ می‌دهد که افرادی به صورت غیرعادی پولدار شوند و بقیه هم میل به پولدار شدن داشته باشند.»

عبدالحسین کلانتری، دانشیار جامعه‌شناسی دانشگاه تهران نیز می‌گوید: «شرطبندی در جایی می‌نشیند که داعیه‌دار دگرگون کردن کل مقدرات شخص است. شرطبندی تنها یک شغل نیست. یک فرصت شغلی کوچک نیست که بگوید اینجا برای شما یک فرصت استخدام دارم؛ چرا که نیاز آدم‌ها بیشتر از یک استخدام ساده است که بخواهند ماهی ده میلیون تا پانزده میلیون بگیرند و بتوانند خانه ۵ میلیاردی در تهران داشته باشند. در چنین شرایطی، فرد باید دست به کنشی بزند که شرایط را کاملاً دگرگون و تقدیر را کاملاً عوض کند. پس در چنین اوضاعی شرطبندی به یک معنا، تبدیل به کنش مقدس می‌شود، چون کنش‌های مقدس به یک معنا همین کار را می‌کنند. شرطبندی در ذهن چنین فردی تبدیل به یک کنش مقدس می‌شود؛ کنش مقدسی که مرزهای بودن شما را جابه‌جا و به شرایط جدیدی پرتاب می‌کند. در این شرایط است که فرد دست به چنین کنشی می‌زند تا بتواند مقدرات خود را تغییر دهد و وارد دنیای جدیدی شود.»

مهدی فیضی، استادیار دانشکده علوم اداری و اقتصادی دانشگاه فردوسی مشهد نیز معتقد است: «وقتی فرد جوانی جوان همسن‌وسال خود را در فضای مجازی می‌بیند که زندگی لاکچری، خودروی گران‌قیمت و سبک زندگی رؤیایی دارد. احساس نابرابری زیادی می‌کند و فکر می‌کند. تنها مسیری که می‌تواند این فاصله را دست‌کم تا حدی پر کند، مسیر شرطبندی است. چرا که از هر مسیر معقولی، با وجود این شیب شتاب تورم و درآمدها، تا هیچ‌وقت نمی‌تواند حتی به آن نزدیک شود. مبلغی که چنین فردی در شرطبندی می‌بازد، چندان زیاد نیست که بتواند تغییر محسوس و معنادار در سطح زندگی او ایجاد کند، اما آن قدر هست که روزنه‌امیدی برای فانتزی به رؤیاهایی را در او زنده نگه دارد که می‌تواند ملالت روزهای کسالت‌بار را دست‌کم اندکی بکاهد؛ بنابراین شاید یکی از محدود دستاویزهایی که او می‌تواند به رؤیای جوانی خود نزدیک شود یا این احساس بد فاصله طبقاتی را کاهش دهد، همین شرطبندی باشد.»

ب) تأملات طبقات بالا درباره شرطبندی

مرحله تأمل برای طبقات بالا و کسانی که مشکل اقتصادی چندانی ندارند و از نظر اقتصادی در وضعیت ایدئال و دست‌کم مناسبی قرار دارند به نحو دیگری رخ می‌دهد و گرچه در مواردی انگیزه اقتصادی نیز وجود دارد، اما بیشتر فکر هیجان‌طلبی و انگیزه سرگرمی

است که آن‌ها را به شرطبندی سوق می‌دهد. آن‌طور که داوونز نیز در پژوهش خود دریافته است، نظم زندگی روزمره و احساس نیاز به خروج از این نظم و جست‌وجوی هیجان است که در طبقات بالا عامل گرایش به شرطبندی است. احتمال برنده یا بازنده بودن در یک بازی شرطبندی، تعلیق، ناامنی، تجربه جدید و امید را فراهم می‌کند و نیازهای احساسی مهمی را در افرادی که زندگی‌شان به‌طور فزاینده‌ای منظم شده است، برآورده می‌سازد. بنا بر گزارش‌های توصیفی، خاطرات و نامه‌های قرن هجدهم، زندگی در انگلستان به‌لحاظ ساختار اجتماعی پایدار و ایمن اما به‌شدت خسته‌کننده بود. شرطبندی هم مانند شکار روباه، سرگرمی پرمخاطره و پرطرفداری در بین اشراف بود (بلوخ، ۱۹۵۱). از طریق شرطبندی است که مردان معمولاً برای دستیابی به شخصیت در جامعه‌ای مبارزه می‌کنند که همه چیز دارد به‌جز کنش‌های منظم خارج از زندگی روزمره (کاسگریو، ۲۰۰۶: ۱۰۱). شرطبندی نشان‌دهنده نوع رفتار ریسک‌پذیری است که بسیار ارزشمند است، اما به گفته گافمن، فرصت‌های کمی برای مشارکت در فعالیت‌های عملی وجود دارد؛ زیرا روزمره‌شدن زندگی به‌طور سیستماتیک این احتمال را از بین می‌برد. جذابیت مشارکت کنشی در طبیعت‌انگیزی یا غیرمنطقی آن نیست، بلکه در امکان نشان‌دادن شخصیت است. جامعه مدرن امکانات بسیار کمی برای چنین نمایشگاهی فراهم می‌کند. در نتیجه بازی کردن فرصتی برای نمایش یا نمایش خارجی به‌وجود می‌آورد (فری، ۱۹۸۴).

احمد (۳۷ ساله): «صرفاً از سر هیجان رفتیم ببینیم چه خبر است. اصلاً برای پول نرفتم سراغ این سایت‌ها؛ چون اصلاً نیازی به این پول نداشتم.»

رامین (۲۹ ساله): «شرطبندی فقط یک بازی است. یک تفریح است. آن‌قدر که جنبه هیجان و تفریحش برای من مهم است، پولش مهم نیست. اما بردن در این بازی لذت زیادی دارد.»

نکته دیگر که در مرحله تأمل دیده می‌شود، آگاهی از قوانین و ملاحظات دینی و ناباوری به روایت‌ها درباره شرطبندی است. عبدالحسین کلانتری، دانشیار جامعه‌شناسی دانشگاه تهران، در این باره می‌گوید: «فحیح شرطبندی به طرق گوناگون شکسته شده و دیگر افراد از انجام شرطبندی احساس گناه نمی‌کنند؛ بنابراین مرزهای تعریف شرطبندی هم در جامعه جابه‌جا شده و آن گستره معنایی که به‌صورت کلاسیک وجود داشت با آنچه در ذهن کاربران امروز از شرطبندی وجود دارد، تفاوت پیدا کرده است؛ مثلاً طرف مشخصاً دعوت نمی‌کند که اینجا شرطبندی کنید. می‌گوید: چقدر احتمال می‌دهید پیروزی با استقلال برنده شوند؟ حاضرید با هم کل ببندازیم؟ شرطبندی و شرط که نیست، کل‌انداختن است. ۳۷۰ نفر معتقدند این تیم و ۲۵۰ نفر معتقدند آن تیم برنده می‌شود؛ بنابراین به‌تدریج فرد را وارد فرایند شرطبندی می‌کنند.» حمیدرضا، ۲۳ ساله و دانشجوی کارشناسی می‌گوید: «نمی‌شود اسم شرطبندی را روی آن گذاشت. در واقع نوعی پیش‌بینی است. حتی در صداوسیما خودمان هم از این نوع مسابقات هست که مثلاً می‌گوید نتیجه فلان مسابقه را هرکسی درست پیش‌بینی کند، فلان قدر جایزه می‌دهیم.»

شهاب ۲۷ ساله اظهار می‌کند: «بت‌زدن در تمام دنیا قانونی است؛ چون هر وقت پول برنده می‌شوی راحت برداشت می‌کنی، ولی من نمی‌دانم دقیقاً پشت پرده این داستان‌ها چیست.»

محسن ۳۱ ساله می‌گوید: «واقعیت این است که در همه دنیا بت خیلی قانونی است. در حدی که اسپانسر تبلیغات دور زمین می‌شوند، اما ایران این‌طوری نیست.»

احمد ۳۷ ساله عنوان می‌کند: «من خودم در تلویزیون و فضای مجازی زیاد می‌دیدم کسانی را که زندگی‌شان را باخته بودند و برای بقیه تعریف می‌کردند، اما باور نمی‌کردم. همیشه فکر می‌کردم این‌ها را اجیر کرده‌اند تا بیایند حرف بزنند و مردم را بترسانند از ورود به این فضاها.»

۳. نگهداری

در مرحله نگهداری، الگوی رفتاری جدید، الگوی رفتاری هنجاری می‌شود که از مجموعه رفتاری فرد جدایی‌ناپذیر است. برای شرط‌بند پروبلماتیک، این الگو مشارکت بیش‌ازحد در رفتارهای شرط‌بندی است. وقتی افراد به مرحله ماندن در شرط‌بندی پروبلماتیک پاتولوژیک می‌رسند، رفتار آن‌ها در برابر تغییر بسیار مقاوم می‌شود. رفتار اعتیاد در سبک زندگی فرد ادغام می‌شود و فرد دیگر به یک شرط‌بند تبدیل می‌شود. برخی الگوهای اساسی زندگی حول وحوش شرط‌بندی سازمان‌دهی می‌شوند؛ چون شرط‌بندی هسته اصلی یا مرکزی برای آن فرد می‌شود (درونسکی و گوپتا، ۲۰۰۴). شرط‌بندی، به‌عنوان شکلی از اعتیاد، زمانی رخ می‌دهد که فرد به‌طور مداوم و پیوسته وظایف و تعهدات اولیه مهم خود را به خانواده، کارفرما و جامعه به‌خاطر شرط‌بندی نادیده می‌گیرد. تاریخچه زندگی شرط‌بندان در زندگی نشان می‌دهد که یک دوره انتقالی در حرفه آن‌ها وجود دارد؛ زمانی که روال عادی آن‌ها به‌طور جدی به خطر می‌افتد و برای آن‌ها بسیار معمول است که برای دوره‌های طولانی از خانه و شغل خود دور بمانند. شرط‌بند حرفه‌ای تا آنجا که به خانه و کارش مربوط است، به‌اندازه یک الکلی پیش‌بینی‌ناپذیر و غیرقابل اطمینان می‌شود. زمانی که شرط‌بند معتاد شود، با اینکه ممکن است تشخیص دهد که چه آسیبی برای خانواده‌اش، شرکای تجاری و دیگران به بار می‌آورد، به پیروی از تمایل خود ادامه خواهد داد و به این امید زندگی خواهد کرد که مبلغ کافی برای جبران زیان‌های گذشته و در نتیجه جبران خسارت به خانواده و دوستان خود را به‌دست آورد. مواجهه تناقض‌آمیزی بین امید همیشگی شرط‌بند به برد و دانش واقع‌گرایانه او به غیرممکن بودن برد وجود دارد (بلوخ، ۱۹۵۱). مطالعات نشان داده‌اند که مشارکت فرد در یک فعالیت شرط‌بندی می‌تواند توهم کنترل را افزایش دهد که به‌نوبه خود به افزایش شرط‌بندی منجر می‌شود (لانگر، ۱۹۷۵). دوریکس می‌گوید هر شرط‌بندی خطرناک، شرط‌بند را در معرض یک رگبار واقعی احساسات قرار می‌دهد که با گوشت و خون شرط‌بند لمس می‌شود. این موقعیت هرچند پر از نوید موفقیت است، سرشار از رمز، خطر و فشار هم هست؛ ارزش‌ها و تردیدهای متضاد امید در برابر ترس، خطر در برابر امنیت، قدرت در برابر درماندگی و ایمان در برابر شک، ملودی‌های پیچیده‌ای را در ذهن او اجرا می‌کنند. در نتیجه حالت غیرقابل تحمل اما نه لزوماً ناخوشایندی از تنش برای شرط‌بند به‌وجود می‌آید (دوریکس، ۱۹۴۹: ۶۹۵). لذت بازی کردن (شرط‌بندی به‌عنوان چاشنی)، لذت خیال‌بافی در مورد ثروتمند شدن (شرط‌بندی به‌عنوان پورنوگرافی مالی نرم)، لذت سرخوشی (شرط‌بندی به‌عنوان داروی روان‌گردان)، لذت‌های گریز (شرط‌بندی برای فرار از فشارهای زندگی و تنهایی و کسالت) از جمله لذت‌هایی است که در شرط‌بندی وجود دارد و شرط‌بند را دچار اعتیاد می‌کند. افراد می‌توانند هیجان ریسک مرتبط با شرط‌بندی را تا جایی دنبال کنند که در آن، شرط را فراتر از حد باختی که می‌توانند تحمل کنند، بالا ببرند. خیال‌پردازی مرتبط با جنبه نمایشی شرط‌بندی می‌تواند چنان غالب شود که افراد ارتباط خود را با واقعیت از دست بدهند (کالینز، ۲۰۱۳).

احمد ۳۷ ساله می‌گوید: «این بازی و شرط‌بندی چنان مخ مرا تعطیل کرده بود که خانواده برایم مهم نبود! الان که فکر می‌کنم، با خودم می‌گویم واقعاً به چه جانوری تبدیل شده بودم که ساعت یازده شب خانمم را بفرستم بروم خانه پدرش! اصلاً به امنیت زن و بچه‌ام فکر نمی‌کردم! بچه‌ام که می‌آمد بغلم، او را می‌زدم و می‌گفتم برو کنار، از شناس تو بود که من الان باخت دادم! همه چیز برایم بی‌معنی شده بود. همه‌اش با خودم فکر می‌کنم آخر چه بلایی سرم آمده بود! خب پولت را باختی بس بود. چرا مغازه اصفهانت را فروختی؟! چرا ماشین خارجی‌ات را فروختی؟! چرا طلای زنت را فروختی؟! همه این‌ها به‌جهنم، چرا پول نزول کردی؟! همه‌اش فکر می‌کردم این بار دیگر برمی‌گردانم! کار که کلاً تعطیل بود و اصلاً نرفتم سراغ کار. آن‌قدر پیشنهاد کاری با قیمت‌های بالا داشتم، اما اصلاً برایم مهم نبود!»

سیاوش ۴۱ ساله توضیح می‌دهد: «شرط‌بندی این‌طور نیست که همه پول‌هایت را یکجا وسط بگذاری و ببازی. یک دفعه می‌بازی و با خودت می‌گویی که اشکال ندارد، فردا برنده‌ام. همین‌طور پشت سر هم روزها می‌بازی و طمع می‌کنی که این بار برنده می‌شوی. شرط‌بندی این‌طور است. یک برد که داشته باشی، فکر می‌کنی شناس با تو یار است و می‌خواهی بار دوم هم بازی کنی و در نهایت همه چیز را می‌بازی.»

محمد ۳۲ ساله می گوید: «مسئله دیگر خصوصاً در مورد «فوتبال زنده» این است که وقتی روی بازی شرطبندی می کنید، تماشای آن بازی برای شما بسیار لذت بخش تر خواهد بود. تیمی که شما روی آن شرط بسته‌اید در حالت حمله است و بازیکن به سمت دروازه حریف شوت می کند. شما این صحنه و حرکت توپ به سمت دروازه را فریم به فریم می بینید! حس و حالی که به آدم می دهد، شبیه این است که می گویند مواد مخدر مصرف کنید حال می دهد. دقیقاً همان طور است. میزان شادی حاصل از این برد مثل این است که سیاستمداری هستی و توانسته‌ای جلوی یک جنگ را بگیری.»

رامین ۲۹ ساله از اعتیاد به شرطبندی می گوید: «هرکس بت را شروع کرده معتاد شده. چون وقتی می بازی می خواهی باخت را جبران کنی. مخصوصاً اولین باخت سنگین خیلی آدم را اذیت می کند؛ اصلاً می رود روی مخت، اما بعد دیگر به باخت عادت می کنی. اولین ۵۰۰ تومانی که باختم اذیت شدم، اما آن قدر بازی کردم تا دوباره آن پول را در بیاورم. اعتیاد بت همین جا است.»

روایت دکتر مسعود نویدی مقدم، متخصص روان شناسی سلامت و درمانگر از یک مراجع این است: «فردی ۶۰ ساله بود و دچار آسیب های روان شناختی شده بود و شرایط بسیار پیچیده ای داشت. او به خاطر اینکه پول کم آورده بود، روی یکی از بچه هایش شرطبندی کرده بود و متأسفانه چون باخته بود دچار عذاب وجدان شده و تحت فشار قرار گرفته بود و حتی می خواست خودکشی کند.»

بحث و نتیجه گیری

در پژوهش حاضر، ابتدا با مصاحبه با افرادی که تجربه شرطبندی و اعتیاد به آن را داشته‌اند و متخصصان صاحب نظر در این حوزه، داده‌هایی جمع آوری شد و سپس با در نظر داشتن دیدگاه نظری بورديو در تحلیل اجتماعی که بر میدان و عادت‌واره و اثر آن‌ها بر کنش افراد متمرکز است و لحاظ کردن مدل فرانظری تغییر رفتار در آن سعی شد که به داده‌ها انتظام نظری داده شود. بورديو معتقد است که در هر میدان اجتماعی، سرمایه‌های مختلفی حضور دارند که ترکیب و حجم آن‌ها موجب شکل‌گیری یک عادت‌واره راهنمای کنش در افراد آن میدان می‌شود. از سوی دیگر مدل فرانظر نیز چنین عنوان می‌کند که افراد برای انجام یک عمل، پنج مرحله پیش‌تأمل، تأمل، آماده‌سازی، اقدام و نگهداری را طی می‌کنند. پس اگرچه عادت‌واره‌های برگرفته از میدان‌های اجتماعی جهت‌دهنده کنش افراد است، اما خود انجام کنش نیز مراحل نسبتاً ثابت دارد که البته این مراحل مستقل از عادت‌واره افراد نیستند. افراد از طبقات اجتماعی مختلف به شرطبندی رو می‌آورند و مطابق با پژوهش‌های پیشین و مطابق با مصاحبه‌های پژوهش حاضر نمی‌توان به صورت قاطع در مورد این موضوع که گرایش کدام طبقه اجتماعی به شرطبندی بیشتر است، سخن گفت، اما علل و عوامل روی آوردن آن‌ها به شرطبندی می‌تواند طبقاتی باشد.

نقطه آشنایی افراد با عمل شرطبندی، عمدتاً از ارتباطات دوستانه یا تعاملات اجتماعی آن‌ها و البته تبلیغات شروع می‌شود و پیش‌تأمل افراد در مورد شرطبندی را شکل می‌دهد. در نقطه آشنایی، شنیدن تجربیات دیگران و کامیابی‌های آن‌ها یا اثرپذیری از تبلیغات همراه‌کننده و فریبنده شرطبندی سبب می‌شود که افراد با مزایای شرطبندی آشنا شوند و کنش و انگیزشی به منظور تجربه کردن شرطبندی در آن‌ها ایجاد شود. آشنایی و انگیزش متعاقب آن به شرطبندی منجر می‌شود که افراد در مورد تجربه کردن عمل شرطبندی و پیوستن به فعالیت‌های شرطبندی تأمل کنند یا به تعبیر دیگر انجام دادن یا ندادن و معایب و مزایای عمل شرطبندی را سبک‌سنگین کنند. تعاملات افراد و تا حدودی نوع برداشت آن‌ها از تبلیغات، متأثر از میدان اجتماعی و عادت‌واره آن‌ها است. براساس مصاحبه‌های انجام‌شده، افرادی که در مراتب بالای طبقاتی بوده‌اند در تعاملاتشان علاوه بر مزایای اقتصادی شرطبندی، با جنبه‌های هیجان‌انگیز آن نیز آشنایی پیدا کرده‌اند و برای آن‌ها برجسته شده است، اما افرادی که از طبقات پایین جامعه بوده‌اند، عمدتاً با مزایای اقتصادی شرطبندی آشنایی پیدا کرده‌اند. این آشنایی، افراد را به تأمل درباره شرطبندی سوق داده است. افراد

هر طبقه اجتماعی درک و تعریف اولیه متفاوتی از عمل شرطبندی دارند و این شرایط اجتماعی و طبقاتی افراد است که نوع تعریف آن‌ها از عمل شرطبندی را شکل می‌دهد و در تأملات آن‌ها در مورد پیوستن یا رد فعالیت‌های شرطبندی و تجربه شرطبندی نقش ایفا می‌کند؛ بنابراین شرایط اقتصادی افراد بر تعریف آن‌ها از عمل شرطبندی و تعریف آن‌ها از شرطبندی بر تأملات آن‌ها در مورد عواقب عمل شرطبندی مؤثر و جهت‌بخش واقع می‌شود. عمده تأملات افراد طبقات بالا مربوط به بعد هیجان و سرگرم‌کنندگی شرطبندی است و گرچه هدف اقتصادی نیز وجود داشته است، در اولویت نبوده یا اینکه دست‌کم فقط به مزایای اقتصادی شرطبندی فکر نکرده‌اند، اما افراد طبقات پایین عمدتاً به مزایای اقتصادی شرطبندی و توان آن برای دگرگون کردن شرایط اقتصادی خود فکر کرده‌اند و اصلاً جنبه‌های هیجان‌انگیز شرطبندی را مدنظر نداشته‌اند. تأمل افراد به آماده‌سازی و درنهایت انجام شرطبندی منجر شده است. نکته دیگری که در این مرحله قابل توجه است، بی‌اطلاعی یا بی‌توجهی افراد از قوانین و احکام شرعی در مورد شرطبندی است و این موضوع به آن‌ها کمک می‌کند که ملاحظات قانونی و شرعی در انجام دادن یا ندادن عمل شرطبندی را نادیده بگیرند، توجیه کنند یا به کل به آن توجهی نداشته باشند. در مرحله نگهداری، افراد به شرطبندی اعتیاد پیدا می‌کنند. در این مرحله، افراد یا بر اثر یک برد یا در پی باخت در تجربه‌های اولیه شرطبندی خود، تصمیم به افزودن تعداد بردها یا جبران باخت و ضرر می‌گیرند و همین تصمیم سبب گرفتار شدن طولانی‌مدت آن‌ها در دامن شرطبندی یا اعتیاد به آن می‌شود. افراد به گمان اینکه می‌توانند بر تعداد بردهای خود اضافه کنند یا اینکه باخت خود را جبران کنند، به صورت مستمر اقدام به شرطبندی می‌کنند و برد یا باخت‌های بعدی، تحریک بیشتر آن‌ها برای اقدام به شرطبندی‌های بعدی را در پی دارد. در مرحله نگهداری، افراد به شرطبندی عادت می‌کنند و شرطبندی بخشی از برنامه و سبک زندگی‌شان می‌شود. گرچه مکانیسم اعتیاد به شرطبندی در این مرحله برای همه طبقات به نوعی یکسان است، میدان اجتماعی افراد می‌تواند آن‌ها را زودتر یا برای مدت بیشتری در مرحله نگهداری قرار دهد. همچنین اعتیاد به شرطبندی، بسته به میدان اجتماعی افراد ممکن است آن‌ها را به سمت کج رفتاری و جرائم یا قرض گرفتن‌های مداوم سوق دهد. افراد طبقه بالا ممکن است برای تأمین هزینه‌های شرطبندی خود، اقدام به فروش دارایی‌های خود کنند و زمانی که دارایی‌های شخصی‌شان به اتمام رسید، اقدام به قرض گرفتن از آشنایان و دوستان می‌کنند. افراد طبقات پایین نیز ممکن است که بعد از اتمام منابع مالی‌شان، برای تأمین هزینه‌های شرطبندی علاوه بر اموری مانند قرض گرفتن، اقدامات نامتعارف و کج‌روانه‌ای (از جمله شرطبندی روی فرزند و خانواده) انجام دهند. به طور کلی مرحله نگهداری در مورد شرطبندی تا جایی تداوم می‌یابد که فرد تمام منابع مالی در دسترس خود را صرف شرطبندی کرده باشد و پس از انجام اقدامات جایگزینی مثل قرض گرفتن، دیگر راهی برای تأمین منابع مالی مورد نیاز شرطبندی نداشته باشند. شایان ذکر است که در مرحله نگهداری، هیجان مفرط ناشی از هر شرطبندی نیز عامل مضاعفی است که افراد با هر طبقه اجتماعی را جذب خود می‌کند و عاملی برای پیگیری کردن بیشتر شرطبندی می‌شود. به بیان دیگر، گرچه در مراحل اولیه، به خصوص در مورد طبقات پایین، ممکن است هیجان‌جویی و هیجان‌انگیزی نقشی در انجام شرطبندی نداشته باشد، در ادامه مسیر و در مرحله نگهداری، وجه هیجانی شرطبندی نیز برای افراد برجسته می‌شود.

منابع

- بورديو، پیر. (۱۳۹۵). تمایز: نقد اجتماعی قضاوت‌های ذوقی. ترجمه حسن چاوشیان. تهران: ثالث.
- حمیدی زاده، احسان و حمیدی، سیدمحمدعلی (۱۴۰۰). مطالعه پدیدارشناختی تجربه زیسته کاربران اینترنتی از سایت‌های شرطبندی: مطالعه موردی: کاربران سایت وان ایکس بت. نشریه جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی، ۸ (۱۸)، ۲۳۶-۲۵۲.

<https://doi.org/10.22080/ssi.2022.22921.1958>

سلطان حسینی، محمد، سلیمی، مهدی و طیبی، محسن (۱۳۹۸). بررسی عوامل مشارکت افراد در شرطبندی‌های ورزشی (مطالعه موردی: ورزش فوتبال). *نشریه رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی*، ۷(۲۷)، ۱۴۷-۱۶۰.

[-fa.html\۱۱۸۹](http://ntsmj.issma.ir/article-fa.html\۱۱۸۹) - URL: [http://ntsmj.issma.ir/article-](http://ntsmj.issma.ir/article-fa.html\۱۱۸۹)

فاطمی‌نیا، محمدعلی، پروین، ستار و درویشی‌فرد، علی‌اصغر (۱۳۹۹). گونه‌شناسی شرطبندی و آسیب‌های اجتماعی آن در شهر تهران (مورد مطالعه: محله هرندی). *نشریه علوم اجتماعی*، ۲۷(۸۹)، ۴۱-۶۹. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.17351162.1399.27.89.2.0>

لچت، جان (۱۳۹۲). *پنج‌جاه متفکر بزرگ معاصر از ساختارگرایی تا پسامدرنیته*. ترجمه محسن حکیمی. تهران: خجسته.

Bloch, H. A. (1951). The sociology of gambling. *American Journal of Sociology*, 57(3), 215-221. <https://doi.org/10.1086/220938>

Bourdieu, P. (2015). *Distinction: A social Critique of the judgments of taste*. Translated by: H. Chavoshian. Tehran: Saless. (In Persian)

Bourdieu, P., & Wacquant, L. J. D. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. Published by: University of Chicago Press.

Bourdieu, P. (2000). *Pascalian meditations*. Stanford University Press.

Caillois, R. (1962). *Man, Play, and Games, etc.* [London]; printed in USA.

Collins, P. (2013). *Gambling and the public interest*. Connecticut: Greenwood.

Cosgrave, J. F. (Ed.). (2006). *The sociology of risk and gambling reader*. Taylor & Francis.

Downes, D., Davies, D. M., David, M. E., & Stone, P. (2014). *Gambling, Work and Leisure (Routledge Revivals): A study across three areas*. London: Routledge.

Derevensky, J. L., & Gupta, R. (Eds.). (2004). *Gambling problems in youth: Theoretical and applied perspectives*. Springer Science & Business Media.

DiClemente, C. C. (2003). *Addiction and Change: How Addictions Develop and Addicted People Recover*. New York: Guilford Press.

Devereux, E. C. Jr. (1949). *Gambling and the social structure: A sociological study of lotteries and horse racing in contemporary America, 2 Vols, unpublished PhD thesis*, Harvard University, 1949.

Fateminia, M. A., Parvin, S., & Darvishifard, A. (2019). Typology of betting and its social damage in Tehran (case study: Harandi neighborhood). *Journal of Social Sciences*, 27 (89), 41-69. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.17351162.1399.27.89.2.0> (In Persian)

Francis, K. L., Dowling, N. A., Jackson, A. C., Christensen, D. R., & Wardle, H. (2015). Gambling Motives: Application of the Reasons for Gambling Questionnaire in an Australian Population Survey. *Journal of Gambling Studies*, 31(3), 807-823. <https://doi.org/10.1007/s10899-014-9458-1>

Frey, J. H. (1984). Gambling: A sociological review. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 474(1), 107-121. <https://doi.org/10.1177/0002716284474001010>

Giddens, A. (2006). Fate, risk and security. In *The sociology of risk and gambling reader* (pp. 37-67). Routledge.

Griffiths, M., & Wood, R. T. (2000). Risk factors in adolescence: The case of gambling, videogame playing, and the Internet. *Journal of Gambling Studies*, 16(2), 199-225. <https://doi.org/10.1023/A:1009433014881>

Hamidzadeh, E., & Hamidi, S. M. A (1400). A phenomenological study of the lived experience of Internet users from betting sites: a case study of users of the One X Bet site. *Journal of Sociology of Social Institutions*, 8(18), 236-252. <https://doi.org/10.22080/ssi.2022.22921.1958> (In Persian)

- Hing, N., Cherney, L., Blaszczynski, A., Gainsbury, S. M., & Lubman, D. I. (2014). Do advertising and promotions for online gambling increase gambling consumption? An exploratory study. *International Gambling Studies*, 14(3), 394-409. <https://doi.org/10.1080/14459795.2014.903989>
- Kingma, Sytze F. (2009). *Global Gambling- Cultural Perspectives on Gambling Organizations (Routledge Advances in Criminology)*. New York: Routledge.
- Langer, E. J. (1975). The Illusion of Control. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32 (2), 311–328. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.32.2.311>
- Lechet, J. (2012). Fifty great contemporary thinkers from structuralism to postmodernism, Translated by: M. Hakimi. Tehran: Khojasteh pub. (In Persian)
- Prochaska, J. O., & DiClemente, C. C. (1982). Transtheoretical Therapy: Toward A More Integrative Model of Change. *Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 19(3) , 276–288. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0088437>
- Saše Gerasimoski, S. G., & Aslimoski, P. (2018). Sociopathological Aspects of Betting. *International Yearbook of Faculty of Security, Skopje*, 18(2), 23-32. <http://eprints.uklo.edu.mk/id/eprint/4595>
- Soltan Hosseini, M., Salimi, M., & Taiibi, M. (2018). Investigating the factors of people's participation in sports betting (case study: football). *Journal of New Approaches in Sports Management*, 7(27), 147-160. <http://ntsmj.issma.ir/article-1-1189-fa.html> (In Persian)
- Trajkowska, V., & Gerasimoski, S. (2018), “Analysing Macedonian Translations of English Terms Related to Social Pathology”, Proceedings of the International Scientific Conference “Archibald Reiss Days”, Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade, pp. 491-500.